

How many strings?

1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מא עמוד ב : "ת"ר : כמה חוטינן הוא נותן... של כל אדם."
2. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מב עמוד א : "רב אחא בר יעקב רמי- ולא אביק להו."
3. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף לט עמוד ב : "רבה בר בר חנה סבר- ופותליהו מתוכו."

4. ספרי דברים פרשת כי תצא פיסקא רלד

גדילים תעשה לך, למה נאמר לפי שנאמר + במדבר טו לח+ ועשו להם ציצית שומע אני יעשה חוט אחד בפני עצמו תלמוד לומר גדילים כמה גדילים נעשים אין פחות משלשה חוטים כדברי בית הלל בית שמי אומרים מארבעה חוטים של תכלת וארבעה חוטים של לבן של ארבע ארבע אצבעות והלכה כדברי בית שמי במה דברים אמורים בתחילה אבל בשיריה ובגרדומיה כל שהוא.

5. תוספות מנחות מא עמוד ב ד"ה בית שמאי (2); רש"י תוספות על הסוגיא בדף מב עמוד א, שיטה מקובצת

6. רש"י מסכת מנחות דף מב עמוד א

ד"ה רמי ח'. דכתיב גדילים לרבות עוד שני גדילים. כוונתו שתומה. ונ"ל דחסר תיבה אחת וכצ"ל דכתיב גדילים תעשה לרבות כו' וכדדרשנין בר"פ עד כמה תעשה הוסיף לך הכתוב עשיה אחרת כו' ואימא שיתין :

7. חידושי אנשי שם על הרי"ף

נ"ל שדורש ציצית שני חוטינן פתיל שני חוטינן הרי ארבע וגדילין האמרו במשנה תורה בא להוסיף עליהם כמותם עוד שני גדילים

8. פסקי רי"ד מסכת מנחות דף מב עמוד א

פי', זה שלמדנו מגדילים דבענן שמנה חוטינן כדאמרן לעיל, היה סובר רב אחא דבענן שיהו שמנה חוטינן עומדין על הכנף, כמו שהן שמנה חוטינן בפתיל היוצא מן הכנף, שהתורה אמרה גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, אלמא בענן גדילים דהינו ח' חוטינן שיעמדו על הכנף, וכשמכניס ד' חוטינן בנקב הכנף וכופלן עומדין ד' חוטינן מזה הצד של כנף וד' מזה הצד ואינן ח' אלא לאחר שיצאו מן הכנף, והילכך היה כופלם לח' ומכניסם בעניבה בנקב, כדי שיעמדו שמנה חוטינן ביחד על הכנף. ורב ירמיה מדפתי רמי תמניא דאינהו שיתיסר ולא אביק להו, אלא היה מכניס ח' חוטינן וכופלן שיעמדו חוץ לכנף י"ו חוטינן, משום דהוה סבר שאנו צריכין שיעמדו ח' חוטינן בין מצד זה שלכנף ובין מצד זה, וכפי מה שהיה עושה רב אחא לא היו עומדין ח' אלא מצד אחד שלכנף. ומר בריה דרבינא עביד כי דידן, שמכניס ד' חוטינן בנקב וכופלן, ויבואו ח' חוץ לכנף, וכיון דאמי' כי דידן, ש"מ דהכי הילכת'.

9. תוספות מסכת בכורות דף לט עמוד ב

כמה חוטינן הוא נותן ב"ש אומרים ארבעה - צריך לדקדק אם ד' בין הכל או ארבע ללבן וד' לתכלת וגם אם מיירי קודם כפילות דכי מייעיפי הוי שיתסר והווי השתא הנך ח' חוטינן דעבדינן לשם לבן פירוש דכבית שמאי פסקין בהתכלת (מנחות מא): ואם נפסק אחד מהם פסול ואף על גב דמכשרינן דאגרדום תכלת וקס אלבן דהני כולהו לשם לבן הם וזו משמע בספרי בפרשת כי תצא דארבע חוטינן לכל מין ומין קאמר דקתני התם כמה גדילים נעשות אין פחות משלשה חוטינן כדברי בית הלל בית שמאי אומרים ד' חוטינן של תכלת וארבעה של לבן על ד' אצבעות והלכה כדברי בית שמאי ומיהו מהאי דהתכלת רבי ירמיה, מדיפתי רמי תמניא דאינון שתסרי מר בריה דרבינא עביד כי דידן משמע שרובם עושים כמר בריה דרבינא ושמא היה מפרש ארבע ללבן וארבע לתכלת דקאמרי בית שמאי היינו לבתר דעייפינהו דהיינו שנים מכל מין קודם שנכפלו ולפי זה מה שאנו עושין עכשיו הוי פלגא לשם לבן ופלגא לשם תכלת ומיהו שלשה דקאמרי בית הלל על כרחינו קודם שנכפלו דג' לא משכחת לאחר שנכפלו ולא הוי השתא דומיא דד' לב"ש.

Can you add?

10. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מא עמוד ב "ת"ר : טלית שכולה תכלת - כאן בטלית בת שמונה חוטינן."

11. ספר העיטור הלכות ציצית דף סח טור א

אבל אם רצה להוסיף בין במנין בין באורך והא דקתני משהו אשירים קתני כדקתני בסיפא דברייתא בד"א כתחלת שירי וגרדומיו כ"ש והכי מסתב' דקתני לולב אין לו שיעור והתם אין לו שיעור לא באורך ולא במנין וכ"כ ר' עמרם בר ששנא ריש מתיבתא דמתא מחסיא בתשוי ב"ד ואלופין וחכמי ישיבה שלפנינו בישיבה של אדר שנת אלף קס"ט לשטרות דאלת"ה לולב אין לו שיעור היינו כו' גבי ציצת נמי אין לו שיעור למעלה אבל יש לו למטה ושוב מצינו מנין ללולב שיש לו שיעור למטה במנין דתנן ר' ישמעאל אומר ג' הדסים ובי' ערבות ולולב אי' וכו' ועכשיו אנו עושים אפילו מאה הדסים וכן ציצת כך הוא שאין לו שיעור כלל למעלה כדאמרינן לקמן כאן בטלית בת ד' כאן בטלית בת ח' ואין בה משום בל תוסיף וכן הלכתא ואני שמעתי מנהג זקנים בלולב שבעים הדסים כנגד שבעים אומות וי"א שעושין מנין כ"א

12. רמב"ם הלכות ציצית א:א

13. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פח עמוד ב – פט עמוד א

משנה. חומר בדברי סופרים מבדברי תורה; האומר אין תפילין, כדי לעבור על דברי תורה - פטור. חמש טוטפות, להוסיף על דברי סופרים - חייב.

גמרא. אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע. ואין לנו אלא תפילין אליבא דרבי יהודה. - והאיכא לולב, דעיקרו מדברי תורה, ופירושו מדברי סופרים, ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע! - בלולב מאי סבירא לן? אי סבירא לן דלולב אין צריך אגד - האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואי סבירא לן דצריך אגד - גרוע ועומד הוא. - והאיכא ציצית, דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע! - בציצית מאי סבירא לן? אי סבירא לן דקשר העליון לאו דאורייתא - האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואי סבירא לן דקשר העליון דאורייתא - גרוע ועומד.

14. ספר מצוות קטן מצוה קעז

שלא להוסיף על המצוות דכתיב (דברים י"ג) לא תוסיף עליו כגון (ספרי פ' ראה) לעשות חמש בתים בתפילין וחמש חוטינן בציצית שהם עשרה כשהם כפולים.

15. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תסח

שאלת עוד בשלשים ושנים חוטיין שבציצית וכן בעשרים קשרים אם הוסיף על מניין אם היא פסול? או שנאמר שאין להם שיעור למעלה כמו בשלשה הדסים של לולב? אף על פי שמניין של אלו ושל אלו עיקרן מדברי תורה.
תשובה בזה ראיתי להשיב לך על אחרון ראשון. אמרת שאלו ואלו עיקרן מדברי תורה וכמדומה שבה העברת ענין שמנין הקשרים אינן דברי תורה. ואפילו בקשר העליון לא אמרו שיהא דבר תורה אלא מפני שדרשוהו משום דכתיב (דברים כ"ב) לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך. הא שאר קשרים אינן דאורייתא. וכן מה שהבאת ראייה שאינו פסול והבאת ראייה מהדס שמוסיפין עליו אין זה כלום. דודאי בארבעה מינין שבלולב אמרו בגמרא שיש בהן משום בל תוסיף בין במינן בין שלא במינן. ואפילו למאן דאמר לולב אין צריך אגד ואם הוסיף שני אתרוגין שני לולבין יש בו משום בל תוסיף. ואל תטעה באותה שאמרו בסנהדרין (פ"י דף פ"ז) אינו נעשה זקן ממרה עד שיוורה בדבר שעקר מן התורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע. ולא אשכחן אלא תפילין ואלילבא דרבי יהודה. דאלו בלולב למאן דאמר צריך אגד גרוע ועומד הוא. ולמאן דאמר אין צריך אגד הואי באנפי נפשא קאי והאי באנפי נפשי קאי. דמשמע לך לכאורה דאין בו משום בל תוסיף. ליתא דמשום בל תוסיף ודאי איכא כדאיתא התם בגמרא בסוכה (דף ל"א). והאי דסנהדרין לא אמרו אלא אם נטלו אם יצא בו אם לאו. דלמאן דאמר צריך אגד גרוע ועומד הוא. ולמאן דאמר אין צריך אגד אינו גרוע ואין זה מקום אריכות. אלא שבהדס אין בו משום בל תוסיף מפני שהוא לנוי וכל לנאותו מותר. וכדאיצטריך רבי יהודה למימר באנשי ירושלים אוגדין לולביהן בגמונית של זהב. ומכל מקום למה שאמרת אם הוסיף בחוטיין אם הוא פסול. אם נוסיף ודאי פסול כדאי בההיא שמעתא (סנהדרין פ"ז) דאמר ר' התם והא איכא ציצית דעקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרי. ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע. ודחי וציצ' מאי סבירא לך דקשר העליון דאורייתא גרוע ועומד הוא משום דקיייל דקשר עליון דאורייתא.

16. חידושי הר"ן מסכת סנהדרין דף פח עמוד ב

מכאן הו"א תיובתא לרש"י ז"ל ולהרמב"ם ז"ל דפסקו התם במנחות בהקומץ רבה דברבוי החוטים לא מפסיד הציצית ואפשר ל"י לתרץ לדבריה' דלעולם ברבוי החוטיין לא מיפסל הציצית הן ח' או עשרה ובלב' שיהיו מהמין הראוי להיות הן מצמר או מפשתים אבל אם היו החוטיין במנינם הראוי מצמר או מפשתים והוסיף עמה' חוטי קנבוס או מין אחר ככה"ג מיפסל וככה"ג מיירי הכא דאיכא משום בל תוסיף:

17. תוספות מנחות לח עמוד א ד"ה התכלת

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יא סעיף יב

מנין חוטי הציציות בכל כנף, ארבעה כפולים שהם שמונה, ואם הוסיף, פסול. יחתוך ראשי החוטיין הארבעה ויתחבם בכנף ויכפלים, ואז יהיו ח'.

19. ביאור הגר"א אורח חיים סימן יא סעיף יב

אבל לתוס' דחקו ההיא דסנהדרין וכ' דמשמנה עד ט"ז יכול להוסיף דכ"ז במשמעות גדילים או מכ"א לבד או משניהם יחד אבל יותר גרוע ועומד אבל הרשב"א ס"ל דלעולם פוסל והני אמוראי דשם מ"ב א' פליגי אהדדי וע' תוס' ר"פ ד"ה התכלת כו' אבל להלכה נראה כדעת בעל העיטור דמכשיר וסברתו נכונה ועיקר דכי פסלין בסנהדרין שם דוקא בשהוסיף מין אחר ודומיא דלולב שם דבאותו המין מכשרין אפי' לכתחילה להוסיף כמה שרוצה:

20. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יא סעיף יב

(ס) פסול - משום דקעבר בבל תוסיף והגר"א בביאוריו הסכים להלכה לשיטת העיטור המובא בב"י שסובר דאין בזה משום בל תוסיף וכי פסלין בגמרא בזה דוקא בשהוסיף מין אחר להחוטין [כגון חוטי קנבוס או צמר גפן] אבל באותו המין מכשרין אפילו לכתחילה להוסיף כמה שרוצה ועיין באר"ח שהביא עוד כמה גדולי הראשונים שסוברין כן ולכן מסיק דאם עשאו כב"י וא"א לתקנם יכול לילך בהם אבל מיד שיוכל לתקנם צריך לתקנם ובגורע מהחוטיין לכו"ע פסול כדאיתא בב"י:

21. שיעורי הרב סימן כה

Just for fun

22. חשוקי חמד בכורות דף לט עמוד ב

להוריד את הציצית קודם שנכנסים לקברו של הלל שאלה נאמר בכורות דף לט ע"ב כמה חוטיין הוא נותן [בציצית] ב"ש אומרים ארבעה, וב"ה אומרים שלשה. וכתב באשכול (הלכות ציצית) בשם רבי עמרם, שבכל מקום שיש מחלוקת במשנה ב"ש וב"ה הלכה כב"ה [חוץ מ"ח דבר] חוץ מששה שבהם הלכה כב"ש ואחד הכא שהלכה כבית שמאי שמניחין ארבעה ציצית בבגד.
ויש להסתפק אדם הנמצא במירון ורוצה להכנס לתוך מערת הלל כדי להתפלל ששם קבורים גם תלמידיו, והוא לבוש טלית קטן ובו שמונה חוטיין שלא כדבריהם, האם יש בזה קפיידא שבאתריה דמר הוא עושה שלא כמותו, או שמא כיון שהלכה נפסקה שלא כמותו, אין בזה קפיידא ולא יוריד את ציציותיו? כמו כן יש להסתפק אדם שנמצא בקברו של רבי יהודה בר אילעאי לפנות ערב, ונזכר שלא התפלל מנחה, האם ישאר שם להתפלל בתוך קברו, או שמא יצא לחוץ ולא התפלל בקברו, כיון שהוא אתריה דמר, והוא הרי סובר שאין להתפלל מנחה לאחר פלג המנחה?
תשובה אין צריך להוריד את הציצית, וזאת על פי דברי הגר"א שהנה כתב השו"ע (או"ח סימן יא ס"ב) שאם הוסיף על מנין החוטיין פסול, וכתב המשנה ברורה (סק"ס) הטעם משום דקעבר בבל תוסיף, והגר"א בביאוריו הסכים להלכה לשיטת העיטור המובא בב"י שסובר דאין בזה משום בל תוסיף, וכי פסלין בגמרא בזה דוקא בשהוסיף מין אחר להחוטין [כגון חוטי קנבוס או צמר גפן] אבל באותו המין מכשרין אפילו לכתחילה להוסיף כמה שרוצה, ועיין בארצות החיים שהביא עוד כמה גדולי הראשונים שסוברין כן, ולכן מסיק דאם עשאו כב"י וא"א לתקנם יכול לילך בהם, אבל מיד שיוכל לתקנם צריך לתקנם.
לאור זאת גם לשיטת בית הלל לא עבר על איסור אם הולך עם שמונה חוטיין, ולכן אין צריך להורידו, ובלאו הכי יתכן שכל מה שיש ענין שבאתריה דמר לא לעבור על דבריו, היינו כשאין מפסיד עבור כך מצוה, אבל אם יוריד את הטלית קטן הרי מפסיד מצוה עשה בכל רגע.
אך לגבי תפילה על קברו של רבי יהודה בר אילעאי לאחר פלג המנחה יתכן שיש מקום להחמיר בזה. ומעשה בהאדמו"ר מקלויזנבורג בעל הדברי יציב, שהתפלל פעם מנחה לאחר פלג המנחה על קברו של רבי יהודה בר עילאי, לאחר התפילה נקפו לבו שהרי רבי יהודה בר אילעאי סובר שאסור להתפלל מנחה לאחר פלג המנחה, ואם כן בתוך קברו עבר על דבריו. ולא נח ולא שקט עד שלאחר זמן עלה שוב על קברו של רבי יהודה בר עילאי והתפלל מנחה לפני פלג המנחה.
כן מסופר שכמה רבנים נהגו בהגיעם לקראקא, עירו של הרמ"א, שלא ללבוש בגדי שבת בשבת חזון, מפני שכך היא דעתו של הרמ"א, ובעירו יש להקפיד שלא להמרות את פיו.